

Faragó Sándor gyógyszerész élete és munkássága (1901-1991)

Szmodits László

Két tényező indokolja, hogy ebben az évben megemlékezzünk a méltatlanul elfelejtett Faragó Sándor neves magyar gyógyszerész munkásságáról. Az idén van az elhunytának 25. és az 1956-os forradalom 60. évfordulója.

Faragó Sándor 1901. május 22-én született Békéscsabán. A szülővárosa evangélikus-református gimnáziumában 1918. június 5-én érettségizett. Július 1-től belépett gyakornoknak szülőhelyén, Südy István Megváltó gyógyszertárába. A gyakornoki vizsgáját jó eredménnyel tette le 1920-ban. A segédi idejét is Südy István gyógyszertárában töltötte. Azonban az 1920. évi XXV. sz. törvénycikk, az ún. Numerus Clausus törvény csökkentette az egyetemekre és a főiskolákra felvehető hallgatók létszámát. Ez a korlátozás kimondatlanul a zsidó származású hallgatók létszámának a leszorítását célozta az egyetemi oklevelek elnyerésében. Ezért Faragó csak hosszú idő múlva kezdhette meg tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetemen. A gyógyszerési esküt 1928. június 28-án tette le, azonban oklevelét is csak több mint egy évvel később, 1929. októberében kaphatta kézhez [1, 2]. Ezt követően alkalmazotti munkakörökben dolgozott a fővárosi gyógyszertárakban. Munkaszolgálatos időszakáról sajnos nincs információ.

Jó szervező képessége révén 1945-től az Országos Gyógyszerész Egyesület ügyvezető igazgatója lett, amely az államosítás után megszűnt. Az 1945 utáni években már mások voltak a lehetőségei és a problémái. Abban az időben is gyakoriak voltak a változások. Sokáig cáfolták a gyógyszertárak államosítási szándékát, de a párt és kormány már beavatkozott az Egyesület tevékenységébe. Ezzel egyidejűleg „A Gyógyszerész” folyóirat felelős kiadói tisztséget is ellátta 1956-ig. Ez kezdetben a Magánalkalmazottak Szabad Szakszervezete Gyógyszerészi Szakosztályának, majd az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete Gyógyszerész Szakcsoportjának hivatalos lapja volt.

Az 1950. évi államosítás után az Országos Gyógyszertári Központba került. Ennek igazgatója Vörös János drogista lett, a helyettese pedig Faragó Sándor. Így új munkakörében megkezdte a gyógyszerészet szakmai újjászervezését. Minden megyében megalakultak a Megyei Gyógyszertár-vállalatok. Az Országos Gyógyszertári Központ a fővárosi és a megyei Gyógyszertár-vállalatokat irányította és ellenőrizte [3].

Az 1949-ben megszűntetett Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság helyett az Orvos-Egészségügyi Szakszervezetben 1951. május 17-én megalakult Gyógyszerész Szakcsoport képviselte a továbbiakban a szakmai érdekeket a tudományos színvonal emelése, a szociális kérdések, a gyógyszerészképzés, a középkáderképzés és a továbbképzés területén. A Szakcsoport elnöke Ligeti Viktor lett. A vezetőségi tagok között részt vett a Szakcsoport munkájában Faragó Sándor is. Pár

2016. 10. 28.

nappal később, 1951. május 24-én a vezetőség megválasztotta a bizottsági elnököket. Így *Faragó Sándor* a Szervezési Bizottság elnöke lett [4, 5].

A megyei Gyógyszertár-vállalatoknál megalakultak az ellenőrzési osztályok. A fő feladatuk volt a gyógyszertárak anyagi elszámoltatása és a pénztárak ellenőrzése. Az egykori ellenőrök a Bőripari Szakszervezethez tartozó megbízható munkáskáderek voltak. *Faragó* volt az első, aki ezen a helyzeten változtatni akart. Ezért *Faragó* állandó kapcsolatban volt *Mittelmann Lászlóval*, aki az Egészségügyi Minisztérium Gyógyszerészeti Főosztályán a Gyógyszerészeti Osztályt vezette. *Mittelmann László* kiharcolta, hogy a Főosztály vezetője elrendelje a változtatást és az ehhez szükséges gyógyszerész-szakfelügyeleti hálózat létrehozását [6]. A később tragikus körülmények között elhunyt *Zachar Lászlóné Hangay Katalin*, az Egészségügyi Minisztérium Gyógyszerészeti Főosztályának a főelőadója fontos szerepet játszott *dr. Végh Antal* professzorral, a Gyógyszerészi Kémiai Intézet vezetőjével egyetértésben a szakfelügyelők kiképzésének megszervezésében és lebonyolításában. Hosszabb ideig tartott a jelöltek kiválasztása és meghallgatása. A két hónapos tanfolyam 1951. július 1-én kezdődött. Az elméleti előadásokat a budapesti Högyes Endre utcai tanteremben, a gyakorlatokat a Gyógyszerészeti és a Gyógyszerészi Kémiai Intézetben tartották. *Faragó Sándor* a Gyógyszerészi rendeleteket adta elő. 1951. augusztus 31-én volt a záróvizsga. A sikeres vizsga után a szakfelügyelők Budapesten és a megyei vállalatoknál végezték a munkájukat [3]. Ehhez még hozzá kell tenni, hogy ezt 1952-ben egy második tanfolyam követte [6]. A tanfolyamokon kiképzettek közül később többen kiemelkedő szerepet játszottak a magyar gyógyszerészetben: *Bölcs Béla*, *Horváth Dénes*, *Küttel Dezső*, *Ragetti János*, *Zalai Károly* és mások. Ezt követően a fővárosban és minden megyében létrehozták a szakfelügyelői laboratóriumokat. Itt már meg tudták vizsgálni azokat a mintavételezett gyógyszereket, amelyek akkor még a gyógyszertárak forgalmának jelentős részét képezték.

Az Egészségügy Közlöny 1952. február 1-i száma közölte azt a rendeletet, hogy a Gyógyszertár Vállalatokban *főgyógyszerészi* állásokat létesítenek. A főgyógyszerész, mint az igazgató első helyettese irányítja a vállalat szakmai munkáját. Így a szakellenőrzési ügyek intézői és a gyógyszertárak ügyei tartoztak a hatáskörükbe. *Faragó Sándor* és *Mittelmann László* érdeme az volt, hogy a főgyógyszerészi állásokkal jelentősen csökkent a laikus igazgatók teljhatalma.

Az Országos Gyógyszertári Központ főgyógyszerésze *Faragó Sándor* lett. Ő még ebben az évben cikket is írt a főgyógyszerészek feladatairól (lásd *Munkái*). Még az 1950/51. tanévtől kezdve *Faragó Sándor* megbízott előadóként tartotta meg az Üzemvitel, majd a Gyógyszerészi szervezés előadásokat Budapesti Orvostudományi Egyetemen.

1953-ban az Egészségügyi Minisztérium Gyógyszerészeti Főosztályának a vezetője, *Mészáros Ferenc* egy javaslatot dolgozott ki és terjesztett elő egy Országos Gyógyszerészeti Intézet (OGYI) felállítására. Ezt a javaslatot — melynek a kidolgozásában *Mittelmann Lászlónak is* igen nagy szerepe volt — messzemenően támogatták az Országos Gyógyszertári Központban, elsősorban *Faragó Sándor* és *Bölcs Béla*. Ez az elképzelés azonban akkor meghiúsult. A hatósági gyógyszerellenőrzés továbbra is az Országos Közegészségügyi Intézetben maradt. 1953-ban az OGYI helyett egy Gyógyszerkönyvi

2016. 10. 28.

Laboratórium felállítására került sor *dr. Bayer István* vezetésével, az Országos Gyógyszertári Központon belül [7].

Az 1956-os forradalom gyógyszerészi vonatkozásairól: az Egészségügyi Minisztérium Gyógyszerészeti Főosztálya és az Országos Gyógyszertári Központ közösen alakították meg a Forradalmi Bizottságot, amelynek *Faragó Sándor* volt ennek az elnöke. A Bizottság fontos szerepet játszott abban, hogy az Gyógyszerészeti Főosztály számos kommunista munkatársát leváltotta. *Faragó* a forradalom leverése után már sejtette, hogy a Forradalmi Bizottság élén végzett tevékenységének következményei lesznek. Ezért a feleségével (a fővárosi szakfelügyelő laboratórium asszisztense) együtt emigrációba kényszerült [7]. Argentína fővárosában, Buenos Airesben egy laboratóriumban dolgozott tovább. Itt 1991-ben érte a halál.

Faragó Sándor személyében egy olyan gyógyszerészt tisztelhetünk, aki minden körülmények között helyt állt a gyógyszerészi pálya szakmai érdekeiért. *Schulek Elemér* egyetemi tanárral együtt valljuk: „A gyógyszerészet csak akkor fog megújulni, ha a gyógyszerészek felismerik hivatásuk fejlődésének valódi irányát”.

Faragó Sándor munkái: 1. A Gyógyszerészek naptára 1947. évre. (Márkus Dezsővel, Somogyi Sándorral). Bp. (1947). – 2. A hévízi orvoshét és a gyógyszerészi továbbképzés. A Gyógyszerész, 4, 11, 292-293. (1949). - 3. A Winillin balzsamról. A Gyógyszerész, 5, 1, 13, (1950). - 4. Kábítószerkérdés. A kábítószer-rendelet magyarázata. A Gyógyszerész, 6, 4, 80-84 (1951). - 5. A főgyógyszerészek hatásköre és feladatai. A Gyógyszerész, 6, 3, 92-93 (1952). - 6. A gyógyszerész felelőssége (Győri Pállal). 7, 11, 218-219 (1952). - 7. Egységes technológiai eljárások a szabványos vénymintáknál. A Gyógyszerész, 8, 3, 46-47 (1953). - 8. A fiatalság a jövő. A Gyógyszerész, 8, 6, 110-111 (1953). - 9. Orvos-gyógyszerész kapcsolat jelentősége a gyógyszerellátásunkban. Gyógyszereink, 80-81 (1954).

Megköszönöm *dr. Bayer István* egyetemi tanár úrnak a közleményem megírásához nyújtott segítségét.

IRODALOM

1. Semmelweis Egyetem Levéltára. Gyógyszerészgyakornoki vizsgakönyv. Budapest, 4/f. 193p. - 2. Beniczky Péter: Az egyetemi gyógyszerészképzés vizsgálata 1852-1950-ig. Egyetemi doktori értekezés. Melléklet. Az 1852-1950 között végzett hallgatók és adataik. Kézirat. Bp. 154 (1991). - 3. Böszörményi J. - Zboray B.: A magyar gyógyszerészet az 1945 utáni években. Orvostörténeti Közlemények, 117-120. kötet, 69-86 (1987). - 4. Zalai K.: A Magyar Gyógyszerészeti Társaság története. 1924-1974. Bp. 7-9 (1974). - 5. Hankó Z.: Nyolcvan év a magyar gyógyszerészet szolgálatában. Bp. 95 (2004). - 6. Bayer István közlése (2016). - 7. Bayer I.: A hatósági gyógyszerellenőrzés kialakulása és fejlődése. VI. rész: Visszapillantás az Országos Gyógyszerészeti Intézet megalakulására és az Intézet első éveire. Gyógyszerészet, 50, 5, 292-295 (2006).